

Sygn. akt **XXVIII C 8432/22**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **13 maja 2024 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: sekretarz sądowy Julia Kraszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **13 maja 2024 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **A. G. (1) i A. G. (2)**

przeciwko (...) **S.A. z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu numer (...) z dnia 24 października 2008 roku,
2. ustala, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu numer (...) z dnia 22 kwietnia 2010 roku,
3. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę **319.383,91 zł (trzysta dziewiętnaście tysięcy trzysta osiemdziesiąt trzy złote 91/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **10 stycznia 2022 roku** do dnia zapłaty,
4. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powodów kwotę **12.834 zł (dwanaście tysięcy osiemset trzydzieści cztery złote)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt **XXVIII C 8432/22**

UZASADNIENIE

Strona powodowa (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) wniosła o:

- ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z 2 umów kredytu zawartej przez strony,
- zasądzenie od pozwanego (dalej także jako bank) kwot 319.83,91 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10.01.2022 r. do dnia zapłaty.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 24.10.2008 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której bank udzielił kredytobiorcy kredytu w kwocie 250.000 zł na okres 360 miesięcy w celu sfinansowania rozbudowy domu jednorodzinnego położonego w P. przy ul. (...). Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę stawki LIBOR CHF 3M i stałej marży banku.

Kredyt był waloryzowany walutą CHF (§ 1 ust. 3). Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 14.10.2008 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej banku wynosiła 114.531,79 CHF. Kwota niniejsza

miała charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania banku. Wartość kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu może być różna od podanej w niniejszym punkcie (§ 1 ust. 3A). Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 10 ust. 4). Umowa zawierała oświadczenie, że kredytobiorca został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje oraz jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 29 ust. 2).

Prawne zabezpieczenia kredytu stanowiły: przelew na rzecz banku praw z polisy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości (§ 3 ust. 2), przelew praw z tytułu grupowego ubezpieczenia spłaty kredytu (§ 3 ust. 5) i ubezpieczenie pomostowe (§ 3 ust. 6), a bank pobierał od kredytobiorcy składki z tytułu ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości (§ 1 ust. 7B) i ubezpieczenia spłaty rat kredytu (§ 1 ust. 7D).

Prowizja za udzielenie kredytu wynosiła 5.000 zł (§ 1 ust. 7), a opłata tytułem ubezpieczenia spłaty kredytu wynosiła 500 zł (§ 1 ust. 7A).

Dowód: umowa – k. 32-36.

W dacie zawarcia powyższej umowy obowiązywał Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...) o następującej treści: W ramach (...) występują dwie różne oferty: a. w złotych, b. w walutach (pkt 2). Bank udziela kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem następujących walut wymiennalnych: USD/EUR/CHF/GBP/SEK według tabeli kursowej (...) Banku S.A. (§ 1 ust. 2). Kredyt waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez Kredytobiorcę walutę (§ 1 ust. 3). Wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określana jest w tej walucie, natomiast jej spłata dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej Banku na dzień spłaty (§ 22 ust. 2). Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej Banku na dzień spłaty (§ 22 ust. 3).

Dowód: regulamin – k. 37-45 .

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez kredytobiorcę zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 200.000 zł, w walucie CHF. Ponadto przed zawarciem umowy kredytu kredytobiorca podpisał oświadczenie o następującej treści:

„Oświadczam, że zostałem/-am dokładnie zapoznany/-na z warunkami udzielenia kredytu złotowego jak również kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu wnioskowanego prze mnie kredytu w obu wersjach. Rozumiem, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi zaciągniętego przeze mnie kredytu. Dokonuję wyboru kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, mam pełną świadomość ryzyka kursowego związanego z kredytami waloryzowanymi kursem waluty obcej i w pełni je akceptuję.”

Dowód: wniosek – k. 164-167, oświadczenie – k. 180, decyzja – k. 181-182.

Kredyt nr (...) został uruchomiony kwotą łącznie 250.000 zł. W okresie od dnia 31.10.2008 r. do dnia 13.12.2024 r. bank pobrał od kredytobiorcy łącznie kwoty:

- 195.172,01 zł tytułem spłaty rat kredytu,
- 5.000 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu,

- 500 zł tytułem opłaty tytułem ubezpieczenia spłaty kredytu,
- 10.009,02 zł tytułem składek ubezpieczenia spłaty rat kredytu.

Dowód: zaświadczenie – k. 69-74.

W dniu 24.12.2021 r. bankowi zostało doręczone pismo, w którym kredytobiorca wezwał go do zapłaty w terminie 7 dni kwoty 181.500 zł tytułem zwrotu należności wynikających z nieważności umowy kredytu nr (...).

Dowód: wezwanie wraz z odpowiedzią - k. 88-90, 94-95.

W dniu 22.04.2010 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której pozwany udzielił stronie powodowej kredytu w kwocie 105.000 zł na okres 360 miesięcy w celu sfinansowania rozbudowy domu jednorodzinne go położonego w P.. Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, stanowiącej sumę stawki LIBOR CHF 3M i stałej marży banku.

Kredyt był waloryzowany walutą CHF (§ 1 ust. 3). Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 10 ust. 4). Umowa zawierała oświadczenie, że kredytobiorca został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje oraz jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe oraz ryzyko zmiany spreadu walutowego, a ich konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wysokość rat kredytu oraz wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 30 ust. 2).

Prawne zabezpieczenia kredytu stanowiły: przelew na rzecz banku praw z polisy ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości (§ 3 ust. 2), ubezpieczenie niskiego wkładu własnego kredytu (§ 3 ust. 3) i ubezpieczenie pomostowe (§ 3 ust. 4), a bank pobierał od kredytobiorcy składki z tytułu ubezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości (§ 1 ust. 7A), ubezpieczenia na życie i całkowitej trwałej niezdolności do pracy (§ 1 ust. 7C) i ubezpieczenia spłaty rat kredytu (§ 1 ust. 7D).

Prowizja za udzielenie kredytu wynosiła 3.150 zł (§ 1 ust. 7).

Dowód: umowa – k. 46-51.

W dacie zawarcia powyższej umowy w pozwanym banku obowiązywał Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych dla osób fizycznych – w ramach (...) o następującej treści:

Spread walutowy – różnica pomiędzy kursem sprzedaży a kursem zakupu waluty obcej ogłaszany przez bank w tabeli kursowej banku na stronie internetowej banku (rozdział I).

Bank udziela kredytów i pożyczek w złotych polskich oraz kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem walut wymiennalnych (§ 1 ust. 1).

Kredyty i pożyczki waloryzowane kursem walut wymiennalnych mogą być waloryzowane kursem następujących walut: USD/EUR/CHF/GBP według tabeli kursowej banku (§ 1 ust. 8).

Kredyt waloryzowany udzielany jest w złotych, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez kredytobiorcę walutę. Przeliczenia kredytu na walutę waloryzacji bank dokonuje wg kursu kupna danej waluty z tabeli kursowej banku obowiązującej w dniu i godzinie uruchomienia kredytu. Szczegółowe informacje o wysokości kursu zastosowanego do uruchomienia kredytu kredytobiorca może uzyskać u pracownika banku lub za pośrednictwem (...) (§ 1 ust. 9).

Kursy kupna/sprzedaży walut publikowane w tabeli kursowej banku stosowane do uruchomienia/spląty/przewalutowania kredytów i pożyczek waloryzowanych podawane są do wiadomości za pośrednictwem: strony internetowej banku, (...) sieci placówek (§ 2 ust. 1).

Wysokość kursów kupna/sprzedaży walut obowiązujących w danym dniu roboczym może ulegać zmianie. Decyzja o zmianie wysokości kursów jak również o częstotliwości zmiany podejmowana jest samodzielnie przez bank z uwzględnieniem czynników wymienionych w ust. 4 (§ 2 ust. 2).

Wysokość spreadu walutowego występującego dla poszczególnych walut wymiennalnych publikowana jest w systemie transakcyjnym dostępnym za pośrednictwem strony internetowej banku umieszczonej w sieci Internet (§ 2 ust. 3).

Kursy kupna/sprzedaży walut, jak również wysokość spreadu walutowego wyznaczone są z uwzględnieniem poniższych czynników: bieżących notowań kursów wymiany walut na rynku międzybankowym, podaży i popytu na waluty na rynku krajowym, różnicy stóp procentowych oraz stóp inflacji na rynku krajowym, płynności rynku walutowego, stanu bilansu płatniczego i handlowego (§ 2 ust. 4).

O zmianie zasad wyznaczania kursów kupna / sprzedaży walut oraz spreadu walutowego bank powiadomi kredytobiorcę na piśmie albo za pomocą elektronicznych nośników informacji, a w szczególności za pośrednictwem strony internetowej banku lub poczty elektronicznej e-mail zależnie od wybranej przez kredytobiorcę formy powiadomienia go o zmianach harmonogramu spląty rat (§ 2 ust. 5).

Wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitałowo-odsetkowej kredytu/ pożyczki hipotecznej waloryzowanego kursem waluty obcej określona jest w tej walucie, natomiast jej spląta dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, według tabeli kursowej banku na dzień spląty (§ 23 ust. 2).

Wysokość rat odsetkowych i kapitałowo-odsetkowych kredytu/pożyczki hipotecznej waloryzowanej wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty obcej, według tabeli kursowej banku na dzień spląty (§ 23 ust. 3).

W przypadku kredytów i pożyczek waloryzowanych kursem walut wymiennalnych, w których bank udzielał kredytów, kredytobiorca w trakcie trwania okresu kredytowania może złożyć pisemny wniosek o zmianę waluty, w której następuje spląta rat kredytu bezpośrednio w walucie waloryzacji, bez przeliczenia wysokości raty na złote (§ 24 ust. 1).

Zmiana waluty spląty kredytu wymaga zawarcia aneksu do umowy określającego nowy sposób spląty kredytu (§ 24 ust. 2).

Spląta rat kapitałowo-odsetkowych oraz rat odsetkowych w walucie waloryzacji dla kredytów waloryzowanych kursem USD i EUR może następować poprzez: a) wpłate gotówki w kasach banku na rachunek wskazany w aneksie do umowy kredytowej, b) wpłate dokonaną przelewem na rachunek wskazany w aneksie do umowy kredytowej (§ 24 ust. 3).

Spląta kredytu w walucie waloryzacji dla kredytów waloryzowanych kursem CHF i GBP może następować wyłącznie poprzez wpłate dokonywaną przelewem (§ 24 ust. 4 zdanie pierwsze).

Wcześniejsza spląta całości lub części kredytu/pożyczki hipotecznej waloryzowanej kursem waluty obcej przeliczana jest po kursie sprzedaży danej waluty, ogłaszanych na dzień i godzinę spląty (§ 27 ust. 2).

Przewalutowanie kredytu waloryzowanego na złotowy odbywa się po kursie sprzedaży dotychczasowej waluty kredytu wg tabeli kursowej banku (§ 36 ust. 1).

Przewalutowania odbywają się po kursach z dnia i godziny przewalutowania kredytu (§ 36 ust. 4).

Dowód: regulamin – k. 52-60.

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez kredytobiorcę zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 100.000 zł, w walucie CHF. Wniosek zawierał adnotację o następującej treści:

(...) Bank SA przedstawił mi w pierwszej kolejności ofertę kredytu/pożyczki hipotecznej w polskim złotym. Po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowałem, iż dokonuję wyboru oferty kredytu/pożyczki hipotecznej denominowanej w walucie obcej mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wzrost całego zadłużenia. Ponadto zostałem poinformowany przez pracownika (...) Banku SA o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej polegającej na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wzrost zaciągniętego zobowiązania. Jestem świadomy ponoszenia obu rodzajów ryzyk, związanych z wybranym przeze mnie produktem kredytowym. (...) Banku SA poinformował mnie również o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu zmiany raty kapitałowo-odsetkowej. Informacje te zostały mi przedstawione w postaci symulacji wysokości rat kredytu.”

Dowód: wniosek – k. 168--173, decyzja – k. 183-185.

Kredyt nr (...) został uruchomiony kwotą łącznie 105.000 zł. W okresie od dnia 28.04.2010 r. do dnia 13.12.2021 r. bank pobrał od kredytobiorcy łącznie kwoty:

- 96.862,93 zł tytułem spłaty rat kredytu,
- 3.150 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu,
- 3.999,01 zł tytułem składek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego,
- 4.690,92 zł tytułem składek ubezpieczenia spłaty kredytu.

Dowód: zaświadczenie – k. 75-81.

Od dnia 21.04.2008 r. pod adresem P., ul. (...) jest zarejestrowana działalność gospodarcza powodów z zakresu praktyki lekarskiej.

Dowód: zaświadczenia – k. 191--196.

W dniu 24.12.2021 r. bankowi zostało doręczone pismo, w którym kredytobiorca wezwał go do zapłaty w terminie 7 dni kwoty 194.500 zł tytułem zwrotu należności wynikających z nieważności umowy kredytu nr (...).

Dowód: wezwanie wraz z odpowiedzią - k. 91-93, 96-97.

Kredytobiorca zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umów oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowach niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: oświadczenie – k. 211-212.

Celem kredytów było uzyskania środków na budowę domu mieszkalnego przeznaczonego na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych kredytobiorców. Nieruchomość ta nie była wykorzystywana do prowadzenia działalności gospodarczej. Powodowie zarejestrowali pod adresem nieruchomości swoją działalność z zakresu usług lekarskich, ale nie prowadzili jej w domu, lecz w szpitalu. Postanowienia umowy kredytu dotyczące powiązania z kursem waluty obcej i sposobu przeliczeń kursowych nie zostały indywidualnie uzgodnione przez strony. Przed zawarciem umowy przedstawiciel banku nie udzielił informacji, jak sposób bank ustala wysokość kursów walut obcych i spreadu, jak ryzyko kursowe związane z kredytem przekłada się na wysokość rat i zadłużenia kredytobiorców, nie przedstawił historycznego wykresu kursu CHF/PLN, nie przedstawił symulacji obrazującej wpływ zmian kursu CHF/PLN na

wysokość rat kredytu i zadłużenie wyliczane w PLN. W czasie zawierania umowy kredytobiorcy nie mieli dochodów ani oszczędności w CHF. Kredytobiorcy są małżonkami w ustroju ustawowej wspólności majątkowej. Kredytobiorcy zorientowali się, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne w 2021 r. Kredytobiorcy znają, rozumieją i akceptują skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadzają się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: przesłuchanie stron – k. 264-265.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania strony powodowej, które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dowód z opinii biegłego został pominięty, ponieważ rozpoznanie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Ocena prawna obu umów kredytu zawartych przez strony jest co do zasady jednakowa z uwagi na fakt, że zawarte w nich postanowienia umowne są niemal tożsame. Z tego powodu użyte w dalszej części uzasadnienia sformułowania „umowa” (w liczbie pojedynczej) odnoszą się w równym stopniu do każdej z umów, o ile w danym miejscu nie zastrzeżono inaczej.

Interes prawny.

Kredytobiorca posiada interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. Mianowicie okres kredytu wskazany w umowie jeszcze nie upłynął, zaś bank stoi na stanowisku, że umowa jest ważna, domaga się od kredytobiorcy zapłaty kolejnych rat kredytu i nie wyraża zgody na wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy. Wobec tego powództwo o zapłatę nie kończyłoby definitywnie sporu stron dotyczącego oceny, czy umowa jest ważna.¹

Status konsumenta.

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą banku, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem jest on konsumentem (art. 22¹ k.c.).

Oceny tej nie neguje fakt zarejestrowania działalności gospodarczej pod adresem nieruchomości sfinansowanej za środki pochodzące z kredytu, gdyż rejestracja ta miała charakter jedynie ewidencyjny, skoro w nieruchomości tej nigdy faktycznie nie była prowadzona działalność gospodarcza.

Indywidualne uzgodnienia.

Ciężar dowodu, że postanowienia umowy wprowadzające powiązanie kredytu z kursem CHF i określające sposób przeliczeń kursowych zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank. Natomiast postanowienia regulaminu z samej swojej istoty nie podlegały negocjacjom.

Klauzula ryzyka kursowego.

Klauzula ryzyka kursowego (§ 1 ust. 3 umowy) określa główne świadczenie umowy kredytu, lecz nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.), ponieważ analiza treści umowy i okoliczności jej zawarcia nie pozwala na stwierdzenie, że kredytobiorca został należycie poinformowany o konsekwencjach ryzyka kursowego związanego z umową. Informacja ta powinna jednoznacznie wskazywać na to, że ryzyko kursowe jest nieograniczone i obejmować realne przykłady obrazujące charakter tego ryzyka i jego potencjalne skutki, w tym w szczególności historyczny wykres kursu CHF/PLN za okres co najmniej kilkunastu lat i symulację wpływu wzrostu tego kursu o co najmniej kilkadziesiąt procent na wysokość rat kredytu i zadłużenia kredytobiorcy liczonych w PLN. Tymczasem informacje udzielone przez bank tych wymogów nie spełniały. Wobec tego należało uznać, że klauzula ryzyka kursowego kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.), skoro pomimo nieuzyskania stosownych informacji konsument, który nie miał dochodów ani oszczędności w CHF, został obciążony nielimitowanym ryzykiem zmiany kursu tej waluty, przed którym nie był w stanie zabezpieczyć się w żaden sposób.

Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie może istnieć bez postanowienia przewidującego jej indeksację i wskazującego walutę tej indeksacji. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego. W rezultacie umowa kredytu po wyłączeniu z niej klauzuli ryzyka kursowego nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG), a zatem jest nieważna (art. 58 § 1 k.c.).

Klauzule przeliczeniowe.

Do klauzul przeliczeniowych zawartych w § 10 ust. 4 obu umów znajduje zastosowanie art. 479⁴³ k.p.c. (mający w niniejszym wypadku nadal zastosowanie na podstawie art. 9 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw). Na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zostało wpisane stosowane przez pozwany bank postanowienia o tożsamej treści (pozycja nr (...)). Zgodnie z art. 479⁴³ k.p.c., wyroki Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów mają skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanych za niedozwolone postanowień wzorca umowy do rejestru. Na powyższy skutek stosowania art. 479⁴³ k.p.c. wskazano w orzecznictwie² i pozostaje on w zgodzie z celami art. 6 i 7 dyrektywy 93/13.³ Niemniej jednak, indywidualna kontrola postanowienia umownego także prowadzi do wniosku, że stanowi ono niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.).

Klauzule przeliczeniowe (§ 10 ust. 4 umowy kredytu nr (...) i § 22 ust. 2 regulaminu do tej umowy oraz § 10 ust. 4 umowy kredytu nr (...), a także § 1 ust. 9 zdanie drugie i § 23 ust. 2 i 3 oraz § 27 ust. 2 regulaminu do tej umowy) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385⁽¹⁾ § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu, pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank, a zatem bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

W realiach niniejszej sprawy należy dodać, że postanowienia umowy kredytu nr (...) i regulaminu do tej umowy w istocie w ogóle nie przewidywały, w jaki sposób bank ustala wysokość salda zadłużenia kredytu w CHF. W umowie

zawartej przez strony nie zostało bowiem zawarte postanowienie o treści „Kwota kredytu wyrażona w walucie CHF jest określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej banku z dnia i godziny uruchomienia kredytu”, które znajdowało się zazwyczaj w § 7 ust. 1 innych umów kredytu zawieranych przez pozwany bank. „Kwota kredytu w walucie waloryzacji” nie wynika również z § 1 ust. 3A umowy, ponieważ w postanowieniu tym wskazano, że podana tam kwota CHF była aktualna w dacie sprzed dnia zawarcia umowy kredytu, a przede wszystkim miała charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania banku, a wartość rynkowa kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu mogła być różna od podanej w § 1 ust. 3A umowy. W konsekwencji sposób ustalenia wysokości salda kredytu w CHF został w całości pozostawiony do decyzji pozwanego banku. Tak daleko idąca swoboda decyzyjna przewidziana na rzecz banku umacnia wniosek, że klauzule przeliczeniowe kształtują prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Natomiast co do umowy kredytu nr (...) należy zauważyć, że w rzeczywistości swoboda kształtowania kursów walut obcych nie była limitowana postanowieniami zawartymi w § 2 ust. 4 regulaminu, ponieważ zawiera on odwołanie do współczynników ekonomicznych, których część nie posiada jednoznacznie mierzalnej wartości (vide płynność rynku walutowego, stan bilansu płatniczego i handlowego), a ponadto brak jest wyjaśnienia, w jaki konkretnie sposób „uwzględnienie” przez bank tych parametrów miało się przekładać na określoną wysokość kursów walut. Tak ogólne pojęcie stwarza ryzyko dowolności i powstania przykładowo sytuacji, w której nieznaczne podniesienie wartości waluty na rynku międzybankowym będzie skutkowało znacznym podniesieniem wysokości kursu tej samej waluty przez pozwany bank. W każdym jednak razie odniesienie do wskazanych parametrów ekonomicznych pozostaje w istocie bez znaczenia, skoro bank w § 2 ust. 5 regulaminu przyznał sobie prawo jednostronnej, bezwarunkowej i nieograniczonej zmiany zasad wyznaczania kursów walut oraz spreadu walutowego w dowolnym czasie, w każdych okolicznościach i nieograniczoną ilość razy. Między innymi z tych właśnie przyczyn treść powyższego postanowienia została wpisana do Rejestru Klauzul Niedozwolonych (pozycje nr (...) i (...)) ze skutkami wskazanymi wyżej. Powyższej oceny nie zmienia fakt, że już od chwili zawarcia umowy kredytobiorca miał możliwość zawarcia aneksu do umowy, w oparciu o który mógł spłacać raty kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Skoro bowiem aneks takie nie został zawarty od razu, to oznacza, że w realiach niniejszej sprawy strona powodowa nie miała możliwości spłaty rat kredytu w CHF. Co więcej, należy podzielić pogląd wyrażony przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie dotyczącej właśnie klauzul przeliczeniowych że "to, że istnieje wariant wyboru spłaty należności bezpośrednio w walucie obcej, pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, gdyż każdy wariant powinien być zgodny z przepisami konsumenckimi. Nie może być tak, że Bank - przykładowo - daje wybór, z których jeden spełnia wymogi prawa konsumenckiego, drugi zaś nie."⁴

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.⁵ Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR CHF).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.⁶ Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,⁷ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie

nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mógłby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁸, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań wynikających z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, w której świadczenia zostały oznaczone w walucie polskiej, natomiast w walucie obcej jest wyrażane tylko saldo zadłużenia.

Klauzule przeliczeniowe określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń kursowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają samą istotę umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Uznanie tych klauzul za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy (...) (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ skoro określają one sposób wykonania umowy kredytu, to bez nich nie jest wiadomo, jak ta umowa ma być wykonywana, a zatem umowa ta po wyłączeniu z niej klauzul przeliczeniowych nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG).

Bezwzględna nieważność umowy.

Brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), skoro kredytu udzielono w walucie polskiej, zaś CHF stanowił jedynie walutę indeksacji. Jak wyjaśniono wcześniej, postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym oraz dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385¹ § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej (art. 353¹ k.c.).¹⁰

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu ex tunc oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (condictio sine causa) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast fakt, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać oddalenia powództwa kredytobiorcy o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub 4 k.c.¹¹ Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Nieważność umowy kredytu oznacza zatem, że bank powinien zwrócić kredytobiorcy pobrane od niego raty kredytu, odsetki karne oraz opłaty i prowizje związane z zawarciem i wykonywaniem umowy kredytu.

Nieważność umowy kredytu obejmowała nieważność także wszystkich jej postanowień umownych, nakładających na powoda obowiązek regulowania składek ubezpieczeniowych, których beneficjentem (ubezpieczonym) jest bank, takich jak ubezpieczenie pomostowe i ubezpieczenie niskiego wkładu własnego. Tego rodzaju ubezpieczenia dawało ochronę ubezpieczeniową bankowi, a tym samym nawet po przekazaniu składek ubezpieczenia towarzystwu ubezpieczeniowemu pozostaje on beneficjentem ubezpieczenia, a zatem pozostawał wzbogacony (art. 409 k.c.) dzięki uzyskaniu ochrony ubezpieczeniowej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd zasądził od banku na rzecz kredytobiorcy kwotę 319.383,91 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego w okresie objętym żądaniem pozwu, z czego:

- 195.172,01 zł tytułem spłaty rat kredytu nr (...),

- 5.000 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu nr (...),
- 500 zł tytułem opłaty tytułem ubezpieczenia spłaty kredytu nr (...),
- 10.009,02 zł tytułem składek ubezpieczenia spłaty rat kredytu nr (...),
- 96.862,93 zł tytułem spłaty rat kredytu nr (...),
- 3.150 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu nr (...),
- 3.999,01 zł tytułem składek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego nr (...),
- 4.690,92 zł tytułem składek ubezpieczenia spłaty kredytu nr (...).

Sposób zasądzenia świadczenia.

Wobec tego, że powodowie są małżonkami posiadającymi ustawową wspólność majątkową, należność zasądzono na ich rzecz do ich majątku wspólnego. Jak słusznie wskazuje się w literaturze, „Poprawną formułą jest więc tutaj „zasądzenie świadczenia na rzecz powodów”; bez zastosowania konstrukcji zasądzenia solidarnego, ale też bez rozdzielania świadczenia na części przypadające każdemu z małżonków. Jest zaś oczywistością, że zasądzone na rzecz obojga małżonków świadczenie wejdzie, po jego wyegzekwowaniu, do majątku wspólnego małżonków; stanowiącego przedmiot wspólności łącznej.”¹²

Przedawnienie.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne.¹³ a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2021 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

Odsetki.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Jednocześnie skuteczność dochodzenia zwrotu powyższego świadczenia przez konsumenta nie może być uzależniona od złożenia przez niego oświadczenia, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy nieuczciwych warunków umownych i wyraża zgodę na uznanie umowy za nieważną.¹⁴ W dniu 24.12.2021 r. pozwanemu zostało doręczone pismo, w którym strona powodowa wezwała go do zapłaty w terminie 7 dni kwoty dochodzonej w niniejszej sprawie, a zatem pozwany popadł w opóźnienie z dniem 10.01.2022 r. i od tej daty zostały od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

Koszty procesu.

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwoty:

- 2.000 zł tytułem równowartości opłaty od pozwu,

- 34 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,

- 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

1 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 163/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 797/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22,

2 por.:

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.11.2015 r., III CZP 17/15,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.07.2021 r. I CSKP 222/21,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., II CSKP 796/22,

3 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.04.2012 r., C-472/10, N. H., pkt 44

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-119/15, Biuro (...), pkt 47,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.09.2023 r., C-139/22, pkt 40-46,

4 vide wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 14.12.2010 r. XVII AmC 426/09,

5 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

6 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...),

7 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

8 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 - C-82/21, (...), pkt 76,

9 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,

10 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22,

11 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
12 por. Edward Gniewek, O wadliwościach stosowania zasad solidarności czynnej w postępowaniu sądowym – uwagi kilka, MOP 2009, Nr 3, str. 121,

13 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...) i (...), C-698/18 i C-699/18,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., (...) i B. A., C-224/19 i C-259/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...), C-485/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 – C-82/21,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22

14 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.12.2023 r., C-140/22, (...), pkt 59, 65.